

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. І. І. МЕЧНИКОВА

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з навчальної роботи

_____

проф. СТРЕЛЬЦОВ Є.Л.

“ ____ ” _____ 200 _ р.

ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра філософії природничих факультетів

РОБОЧА ПРОГРАМА

спецкурсу “Сучасна західна філософія”

для спеціальності "Філософія"

		Форма навчання					
		денна			заочна		
Курс та семестр вивчення		3	V	VI	1-2	VII-VIII	VIII IX
Характеристика навчального курсу		обов'язковий			обов'язковий		
Кількість кредитів, відповідних ECTS		6	3	3	6	3	3
Загальна кількість годин на вивчення дисципліни		216	108	108	216	108	108
З них:	Лекційні	56	28	28	32	16	16
	Практичні (семінарські)	54	28	26	20	10	10
	Лабораторні	-	-	-	-	-	-
	Самостійна робота студента	106	52	54	164	82	82
Форми міжсесійного контролю (планові контрольні роботи)							
Тижневих годин							
Кількість модулів			3	3			
Форма підсумкового контролю	залік	залік			залік		
	іспит				іспит	іспит	

Авторська розробка

“ ___ ” _____ 200__ р. викладач _____ Шевцов С. П.
(підпис)

Затверджено на засіданні кафедри філософії природничих факультетів

" ___ " _____ 200__ р. завідувач _____ О.В. Чайковський
(підпис)

1. МЕТА І ЗАДАЧІ ДИСЦИПЛІНИ, ЇЇ МІСЦЕ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.

1.1. Місце дисципліни в навчальному процесі.

Курс “Сучасна західна філософія” складається з двох частин, перша з котрих займає п'ятий навчальний семестр, а друга частина – шостий. Друга частина цього курсу є безпосереднім продовженням першої частини, але має деякі особливості, наприклад, якщо перша частина концентрує увагу на основних напрямках у західній філософії XIX століття, то друга частина вивчає розвиток філософії з початку XX століття до середини вісімдесятих років. В цілому цей курс завершує вивчення історії всесвітньої філософії і виступає як фундаментальна дисципліна зі спеціальності “Філософія”. Майже усі дисципліни за спеціальністю та більшість спеціальних курсів спираються на цей курс. Курс “Сучасна західна філософія” спирається на знання таких дисциплін, як, перш за все – усі курси з історії філософії: “Антична філософія”, “Філософія середньовіччя”, “Філософія Нового часу”, “Німецька класична філософія”. Крім того, цей курс використовує знання, що отримані при вивченні таких курсів як “Всесвітня історія”, “Історія всесвітньої літератури” та інших, що пов'язані з вивченням проблем сучасних підходів до загальних питань життя та методології пізнання.

1.2. Мета викладання дисципліни.

Мета викладання дисципліни "Сучасна західна філософія"- знайомство з головними напрямками західної філософії XX сторіччя, освоєння головних проблем та методів їх вирішення, що виникли у двадцятому сторіччі, а також вироблення навиків самостійного дослідження, характеризування та оцінювання різноманітних рухів та тенденцій, які мали місце у історії світової думки XX сторіччя.

Задачі вивчення дисципліни:

Перш за все слід відокремити методологічні (стратегічні) задачі та задачі зміста (тактичні).

Задачі методологічні. Глибоке освоєння матеріалу лекцій та спеціальної літератури, яка буде предметом розглядання та аналізу на семінарських заняттях. Ця задача передбачає досить велику самостійну роботу студента, у ході якої він отримує головні навички творчої роботи та вміння аналізувати, використовувати та подавати вивчаємий матеріал.

В плані зміста курсу можна виділити декілька головних задач:

- оволодіння теоретичними знаннями щодо сучасних методів дослідження в галузі гуманітаристики;
- оволодіння загальними теоретичними принципами сучасного світогляду;
- збагачення класичної наукової парадигми формами та методами неklasичних засобів аналізу та мислення.

Студент повинен знати:

- основні етапи розвитку філософії у ХХ сторіччі
- основні напрямки і проблеми філософії ХХ сторіччя
- загальні проблеми філософії вивчаємого періода
- основні підходи до розв'язання означених проблем
- зміст основної вивчаємої (обов'язкової) літератури
- загальний культурний контекст, у якому мав місце розвиток світової філософії ХХ сторіччя.

Студент повинен вміти:

- самостійно подавати матеріал, що був викладеним у лекціях та семінарах
- аналізувати тексти, які є обов'язковими для даного курсу
- вільно орієнтуватися серед головних напрямків філософської думки ХХ сторіччя
- визначити той чи інший напрямок по його характерним рисам
- визначити головні специфічні риси кожного з вивчаємих рухів та напрямів

2. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ І СТРУКТУРА КУРСУ

2.1. СТРУКТУРА КУРСУ

№	Назва теми	Всього годин	
		Лек-ції	Семі-нари
	ПЕРША ЧАСТИНА		
1.	Поняття про сучасну добу в філософії	2	
2.	Філософія Артура Шопенгауера	2	4
3.	С. К'єркегор – передтеча екзистенціального напрямку у філософії	2	4
4.	Гегельянство та марксизм як переосмислення класичної філософії	2	2
5.	Філософія позитивізму	2	
6.	«Другий позитивізм» як подальший розвиток філософської думки	2	
7.	Неокантианство	4	2
8.	«Філософія життя»	4	6
9.	Феноменологічний проект Е. Гуссерля	6	6
10.	Американський прагматизм. Неогегельянство	2	2
	ЧАСТИНА ДРУГА		
1.	Розвиток філософії у двадцятому сторіччі: загальний огляд	2	
2.	Філософія неопозитивізму: логічний позитивізм, аналітична філософія, філософія мови та інші напрямки	8	12
3.	Екзистенціальна філософія у Німеччині: К. Ясперс та М. Гейдеггер	2	14
4.	Екзистенціальна філософія у Франції: А. Камю, Ж. П. Сартр та ін.	4	
5.	Неотомізм як напрямок у філософії	2	
6.	Франкфуртська школа	2	
7.	Структуралізм	2	
8.	Герменевтика	2	
9.	Постструктуралізм та постмодернізм як філософські пошуки поза напрямів	4	

2.2. ПРОГРАМА КУРСУ.

ПЕРША ЧАСТИНА.

Тема 1. Поняття про сучасну добу у філософії. Предмет історії філософії і його головні філософські та методологічні проблеми. Поняття «сучасної західної філософії», її обсяг та хронологічні рамки. Філософія як історія сама себе або історія як філософія, як думка. Проблема демаркації сучасної філософії та філософії класичної.

Тема 2. Філософія Артура Шопенгауера Головні дати та події життя А. Шопенгауера. Шопенгауер та німецька класична філософія. «Світ як воля та уява»: уява та область її існування, воля та її «ступені об'єктивності». Платонізм у Шопенгауера. Етичне та естетичне вчення Шопенгауера.

Тема 3. С. К'єркегор – передтеча екзистенціального напрямку філософії Головні події та стадії духовного розвитку С. К'єркегора. Основні проблеми: безумовна свобода особистості та пошук шляхів її знаходження, індивідуальність як антитеза абстрактності й загальності, естетичне/етичне та релігійне як категорії. Якісна діалектика та діалектика душевних переживань. Знаходження себе як кінцева ціль розвитку.

Тема 4. Гегельянство та марксизм як переосмислення класичної філософії Взаємовідношення держави та релігії – головне коло питань правих і лівих гегельянців. Гегельєвська філософія як раціональна форма богослов'я. Відмова від діалектики. Ранній К. Маркс і ліве гегельянство. Проблеми історії та форм суспільного буття. Взаємовідношення форм суспільного виробництва та виробничих відношень (базису) і форм ідеології (надбудови). Проблема особистості в історії і проблема відчуження.

Тема 5. Філософія позитивізму. Загальна характеристика: відмова від пошуків першопричин, будь-яких субстанціальних початків, скасування метафізики. О. Конт, Д. С. Милль, Г. Спенсер. Ідея стадій розвитку людського суспільства, проблеми індуктивної логіки, ідея суспільної еволюції.

Тема 6. «Другий позитивізм» та подальший розвиток позитивної думки. Загальна характеристика напрямку. Е. Мах і Р. Авенаріус. Емпіріокритицизм. Філософія як чисто описова наука. Програма «очищення досвіду» Р. Авенаріуса. Скасування помилкових уявлень та інтродукцій. Проблема «нейтральних елементів» досвіду. «Принцип найменшої втрати сили» Р. Авенаріуса і принцип «економії мислення» Е. Маха.

Тема 7. Неокантианство. Трансцендентальний метод. Марбургська школа неокантианства. Переклад трансцендентального синтезу у галузь логіки; відмова від трансцендентальної естетики Канта; проблема виведення змісту науки з першопочатку; скасування «данності»; проблема «безкінечномалих» і логічний зміст поняття. Філософія П. Наторпа та Е. Касірера. Баденська школа: філософія як наука про належне. В. Віндельбандт та Г. Рікерт; буття як загальна безособиста свідомість; проблеми гносеології; проблема цінностей як сутності.

Тема 8. «Філософія життя». Загальна характеристика напрямку. В. Дільтей. Головні проблеми та ідеї: контекстуальність внутрішнього душевного життя; ідея герменевтики та інші. Ф. Ніцше: три головних періода творчості. Теорія пізнання. Переоцінювання всіх цінностей. Ідея вічного повернення. «Воля до влади». Проблема інтерпретації філософської спадщини Ф. Ніцше у XX ст. А. Бергсон і взаємовідношення інтелекту та інтуїції. «Тривалість» та її інтерпретації. «Творча еволюція». Г. Зіммель та О. Шпенглер.

Тема 9. Феноменологічний проект Е. Гуссерля. Психологізм та антипсихологізм у філософії початку XX ст. Основні етапи життя і творчості Е. Гуссерля. «Логічне дослідження» – головне коло проблем та рішень. Феноменологічний проект Е. Гуссерля: праці 1910 – 1920-х гг. Поняття феноменологічної й трансцендентальної редукції. Поняття «феномен»: шари феномена, «значення» як конституюване відношення до об'єкта. «Ноема» і «ноезис». Проблема інтерсуб'єктивності. Пізній Е. Гуссерль: проблематика «Кризису...». Поняття «історизму» та «життєвого світу». Судьба учення Е. Гуссерля.

Тема 10. Американський прагматизм. Неогегельянство. Загальна характеристика та основні представники прагматизму: Ч. С. Пірс (онтологія, космологія, логіка і математична логіка, семіотика, етика), У. Джемс (свідомість як потік, дослідження форм релігійного досвіду), Д. Дьюї (інструменталізм, категорія досвіду, педагогічні праці, практична діяльність). Неогегельянство: загальний характер і області розповсюдження. Неогегельянство в Англії, в Італії, у Німеччині, у Франції.

ДРУГА ЧАСТИНА

Тема 1. Розвиток філософії у двадцятому сторіччі: загальний огляд. Загальна характеристика головних тенденцій та напрямків у західній філософії XX століття. Філософія та мистецтво у XX столітті: живопис, музика, театр та інші.

Тема 2. Філософія неопозитивізму: логічний позитивізм, аналітична філософія, філософія мови та інші. Виникнення та розвиток неопозитивізму, його головні характерні риси, коло пошуків, проблем та їх розв'язання. «Віденський гурток» та Берлінського філософського товариство. Львівсько-варшавська школа. Філософський розвиток Л. Вітгенштейну. К. Поппер, Б. Рассел, аналітичний рух у Кембріджі та Оксфорді, філософія повсякденної мови. Концепція розвитку науки Т. Куна. Методологічний плюралізм П. Фейєрабенда.

Тема 3. Екзистенціальна філософія у Німеччині: К. Ясперс, М. Гейдеггер. Головне коло філософських проблем К. Ясперса. Життя як корабельна аварія та крах екзистенції. Вісьовий час та проблема сенсу історії. Життя та філософські пошуки М. Гейдеггера. Проблема метафізики та переосмислення феноменології. «Буття та час»: буття-у-світі, буття-с-іншим, турбота, мужність та страх. Проблема буття та сутності. Праці М. Гейдеггера останніх років

Тема 4. Екзистенціальна філософія у Франції: А. Камю, Ж. П. Сартр, Г. Марсель та ін. Специфічні риси французької екзистенціальної філософії. А. Камю и проблема абсурду людського життя. Ж. П. Сартр: проблема буття і Нічого. Проблема іншого, буття-у-собі, буття-для-себе та буття-для-іншого. Екзистенціалізм – це гуманізм. Критика діалектичного розуму. Г. Марсель та проблеми християнського “неосократизму”.

Тема 5. Неотомізм як напрямок у філософії. Християнська філософія у XX столітті та її загальні проблеми. Філософія як релігійна ідеологія. Діяльність Ватикану та її вплив на філософську думку. Неосхоластична філософія у Франції: Ж. Марітен. Е. Жільсон. Томізм як віковична філософія пошука.

Тема 6. Франкфуртська школа. Генезис, розвиток та програма франкфуртської школи. Т. В. Адорно та М. Хоркхаймера. Одномірна людина Г. Маркузе та його погляд на можливість нерепресивної цивілізації. Е. Фромм: проблеми свободи, володіння та буття у соціумі. Моральна філософія Т. В. Адорно та його роботи з естетики. Ю. Хабермас.

Тема 7. Структуралізм. Поняття “структура” та його використання у науці та філософії. Клод Леві-Строс та антропологічний структуралізм. Елементарні структури споріднення та структура суспільства. Структура міфа. Ролан Барт та виявлення структурного характеру тексту, письма та ідеології. Мішель Фуко та структуралізм в історії: епістемологічні структури, “дискурсивні практики”. Жак Лакан та структуралізм у психоаналізі.

Тема 8. Герменевтика. Філософська герменевтика та її проблеми: що таке герменевтичний круг, “передпоняття”, “передсуди” та інаковість тексту. Інтерпретація як проблема. Історія герменевтики у загальних рисах і пошуки Ганса Георга Гадамера. Теорія “досвіту”. Герменевтика як онтологія – новий рівень розуміння тексту та світа. П. Рікер та подальший розвиток герменевтичної теорії. Конфлікт інтерпретацій.

Тема 9. Постструктуралізм та постмодернізм як філософські пошуки поза напрямів. Особливості позиції постмодернізму в розумінні світу, людини і завдань філософії. Постмодерністська розробка проблеми бажання (Ж.Дельоз, Ф.Гваттарі). Перехід до плюралістичного і толерантного філософствування. Інтегративні тенденції розвитку. Прагнення до комплексного дослідження світу. Філософія “деконструкції” Жака Деріда.

3. ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ:

Перша частина

Підручники:

1. Буржуазная философия кануна и начала империализма. Учеб. Пособ. Под ред. А. С. Богомолова, Ю. К. Мельвиля, И. С. Нарского. М.: «Высшая школа», 1977.
2. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Часть 4: От романтизма до наших дней. СПб.: ТОО ТК «Петрополис», 1997.
3. Современная буржуазная философия. Учеб. Пособ. Под ред. А. С. Богомолова, Ю. К. Мельвиля, И. С. Нарского. М.: “Высшая школа”, 1978.

Тексти:

1. Гуссерль Э. Картезианские размышления. СПб: Наука, «Ювента», 1998. Ч. 1. С. 57 – 86.
2. Маркс К. Тезисы о Фейербахе. / Маркс К., Энгельс Ф. Соч. 2-е изд. Т. 3. М., 1955. С. 1 – 4.
3. Маркс К. К критике гегелевской философии права. Введение / Маркс К., Энгельс Ф. Соч. 2-е изд. Т. 1. М., 1955. С. 414 - 429.
4. Кожеев А. Идея смерти в философии Гегеля. – В кн.: Идея смерти в философии Гегеля. М.: «Логос», «Прогресс-традиция», 1998. С. 131 – 201.
5. Кьеркегор С. Понятие страха / Кьеркегор С. Страх и трепет. М.: Республика, 1993. С. 115 – 248.
6. Натопн П. Кант и Марбургская школа // Натопн П. Избранные работы. М.: «Территория будущего», 2006. С. 119 – 144.
7. Ницше Ф. Генеалогия морали / Ницше Ф. Сочинения в 2-х тт. Т. 2. М.: Мысль, 1990. С. 407 – 524.
8. Шопенгауэр А. Мир как воля и представление. Т. 1. Ч. 1-2. / Шопенгауэр А. О четверояком корне... Мир как воля и представление. Т. 1. М.: «Наука», 1993; Шопенгауэр А. Собр. соч. Т. 1. М.: «Московский Клуб», 1992.
9. Шпенглер О. Человек и техника. / Культурология. XX век. М.: Юрист, 1995. С. 454 – 494.

Друга частина

Підручники:

4. Буржуазная философия XX века. М.: Политиздат, 1974.
5. Коллстон Ф. История философии. XX век. М.: Центрполиграф, 2002.
6. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Часть 4: От романтизма до наших дней. СПб.: ТОО ТК «Петрополис», 1997.
7. Современная буржуазная философия. Учеб. Пособ. М.: “Высшая школа”, 1978.

Тексти:

1. Витгенштейн Л. Tractatus logico-philosophicus / Витгенштейн Л. Tractatus logico-philosophicus. Філософські дослідження. Київ: Основи, 1995; или Витгенштейн Л. Логико-философский трактат. М.: Изд-во иностр. лит-ры, 1958; или Витгенштейн Л. Логико-философский трактат / Витгенштейн Л. Философские работы. Часть 1. М.: «Гнозис», 1994. С. 1 – 73.
2. Карнап Р. Преодоление метафизики логическим анализом языка // Аналитическая философия: становление и развитие. М., 1998. С. 69 – 89.
3. Леви-Стросс К. Структура мифов / Леви-Стросс К. Структурная антропология. М., 1983. С. 183 – 207.
4. Хайдеггер М. Бытие и время. М., 1999; 2-е изд. СПб, 2002.
5. Хайдеггер М. Что такое метафизика? / Хайдеггер М. Время и бытие. М.: Республика, 1993. С. 16 – 27.

4. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема	Години
Частина перша	
1. <u>Філософія Артура Шопенгауера. Світ як уява. Світ як воля. (Перший том «Світа як волі та уяви»).</u> Проблема взаємовідношення об'єкта та суб'єкта. Уявлення інтуїтивні та абстрактні. Галузь існування відношення причини до дії – тільки між об'єктами, але не між об'єктом і суб'єктом. Відчуття як негативне поняття. Уявлення як сфера раціонального. Недостатність поняття світу <i>зовні</i>. Телесність як умова можливості виявлення волі суб'єктом. Безпосередність виявлення волі. Загальна характеристика волі. Отуєтність форм у волі. Ступені об'єктивації волі. Ірраціональність волі. Основна література: 1. <i>Шопенгауэр А.</i> Собр. соч. в 6-ти тт. М.: ТЕРРА – Книжный клуб, Республика, 1999 – 2001. Т. 1. 2. <i>Шопенгауэр А.</i> О четвероюм корне... Мир как воля и представление. Т. I. М.: «Наука», 1993. С. 125 – 286. 3. <i>Шопенгауэр А.</i> Собр. соч. Т. I. М.: «Московский Клуб», 1992. С. 37 – 126. С. 37 – 184.	4
2. <u>С. К'єркегор – передтеча екзистенціального напрямку у філософії.</u> Поняття гріха та категорії його розглядання. Індивід та рід – їх совідношення і взаємозв'язок. Сексуальність як умова історії. Гріховність в історії та історичний розвиток людини. Вічність та час. Страх як присутність/виявлення духовного у особистості. Винуватість та доля. Страх-перед та страх, свобода й вина. Страх як умова можливості свободи. Основна література: <i>Кьєркегор С.</i> Понятие страха / <i>Кьєркегор С.</i> Страх и трепет. М.: Республика, 1993. С. 115 – 248.	4
4. <u>Гегельянство та марксизм як переосмислення класичної філософії.</u> Проблема суб'єкта та об'єкта у Маркса. Дійсність та її розвиток, діяльна сторона буття. Гражданське суспільство та людське суспільство. Проблеми розуміння та інтерпретації історії. Теорія і практика: їх взаємовідношення і характер розвитку. Проблема практики і людської особистості. Основна література: 1. <i>Маркс К.</i> Тезисы о Фейербахе. / <i>Маркс К., Энгельс Ф.</i> Соч. 2-е изд. Т. 3. М., 1955. С. 1 – 4. 2. <i>Маркс К.</i> К критике гегелевской философии права. Введение / <i>Маркс К., Энгельс Ф.</i> Соч. 2-е изд. Т. 1. М., 1955. С. 414 - 429.	2
5. <u>Неокантианство</u> Трансцендентальний метод як основа учення неокантианства. Умови застосування методу та послідовне додержання його. Відмова від «даної». Неокантианство й абсолютний ідеалізм Гегеля. Критика марбургської школи Г. Ріккертгом. Етика та естетика марбургської школи. Основна література: <i>Наторп П.</i> Кант и Марбургская школа // <i>Наторп П.</i> Избранные работы. М.: «Территория будущего», 2006. С. 119 – 144.	2
6. <u>«Філософія життя».</u> Земне походження моралі. Справедливість як результат рівності сил. Англійські психологи: добро – з неогоїстичних вчинків. «Повстання рабів в моралі». Поняття <i>ressentiment</i>. «Білокура бестія». Культура як «введення домашньої тварини з людини». Мораль як маска для боязливості та слабкодушества. «Вина» - з економічних відношень, як «борг». Кара як засіб утримання громади. Право як обмеження помсти (реактивних сил) громади. Кара: процедура та ціль. Основна література: <i>Ницше Ф.</i> Генеалогия морали / <i>Ницше Ф.</i> Сочинения в 2-х тт. Т. 2. М.: Мысль, 1990. С. 407 – 524. (Також будь-яке інше видання).	8
7. <u>Феноменологічний проект Е. Гуссерля.</u> Що уявляє собою натуралістична філософія? Критика засад натуралізму. Свідомість та її відношення до буття у теорії пізнання. Сутність та предметності свідомості як засіб даності буття. Філософія (феноменологія) та психологія. Научна філософія та філософія світогляду. Історичні філософії та феноменологія. Феноменологічна психологія. Феноменолого-психологічна й ейдетична редукції. Трансцендентальна феноменологія. Феноменологія. Універсальна наука. Основна література: <i>Гуссерль Э.</i> Философия как строгая наука. // <i>Логос</i>. М., 1911. Кн. 1; а также: <i>Гуссерль Э.</i> Философия как строгая наука. Новочеркасск: «Сагуна», 1994. С. 127 – 174; Труды семинара по герменевтике (Герменеус). Вып. 1. Одесса: Принт Мастер, 1999. С. 255 – 316.	6
8. <u>Неогегельянство.</u> Буття та Суб'єкт. Людина як проблема. Негативність та Смерть. Свобода та Смерть. Основна література: <i>Кожев А.</i> Идея смерти в философии Гегеля. – В кн.: Идея смерти в философии Гегеля. М.: «Логос», «Прогресс-традиция», 1998. С. 131 – 201.	2

Друга частина

1. Філософія неопозитивізму. Поняття Л. Вітгенштейном задач та методів філософії у “Логіко-філософському трактаті”.

Поняття кордону у філософії І. Канта та у Л. Вітгенштейна. Поняття трансцендентального у філософії І. Канта та у “Логіко-філософському трактаті”. Філософія як прояснення бачення світу. Філософія як боротьба с “зачарованістю мовою”. Аналіз “Передмови” Л. Вітгенштейну до “Логіко-філософського трактату”.

Основна література:

1. *Вітгенштейн Л.* Tractatus logico-philosophicus / *Вітгенштейн Л.* Tractatus logico-philosophicus. Філософські дослідження. Київ: Основи, 1995. С. 12 – 21.
2. *Вітгенштейн Л.* Логико-філософский трактат / *Вітгенштейн Л.* Философские работы. Часть 1. М.: «Гнозис», 1994. С. 1 – 8.

2. Філософія неопозитивізму. Проблема відношення логіки та досвіду у “Логіко-філософському трактаті” Л. Вітгенштейна.

Проблема причинності. Поняття “тавтологія” та його роль у концепції “Логіко-філософського трактату”. Проблема “логічного простору” та її місце у “Логіко-філософському трактаті”. Специфічне поняття “досвіду” і основні його характеристики у концепції Л. Вітгенштейна.

Проблема значення та її вирішення у логічному світі “Логіко-філософського трактату”.

Основна література:

1. *Вітгенштейн Л.* Tractatus logico-philosophicus / *Вітгенштейн Л.* Tractatus logico-philosophicus. Філософські дослідження. Київ: Основи, 1995. С. 12 – 21.
2. *Вітгенштейн Л.* Логико-філософский трактат / *Вітгенштейн Л.* Философские работы. Часть 1. М.: «Гнозис», 1994. С. 1 – 18.

3. Концепція мови-образу у “Логіко-філософському трактаті” Л. Вітгенштейна.

Поняття “образу”. Характер взаємовідношення образу та світу. Взаємовідношення понять “образ” – “факт” – “світ” – “дійсність”. “Речення” (пропозиція) та пропозиційний знак. Образ та речення.

Основна література:

1. *Вітгенштейн Л.* Tractatus logico-philosophicus / *Вітгенштейн Л.* Tractatus logico-philosophicus. Філософські дослідження. Київ: Основи, 1995. С. 18 – 32.
2. *Вітгенштейн Л.* Логико-філософский трактат / *Вітгенштейн Л.* Философские работы. Часть 1. М.: «Гнозис», 1994. С. 10 – 28.

4. Філософія неопозитивізму. Поняття дійсності, картини світа та логічної форми у “Логіко-філософському трактаті”.

Вітгенштейнівське трактування соліпсизму. Співвідношення “дійсності”, “картини світу” у логічному просторі “Логіко-філософського трактату” Л. Вітгенштейна. Словосполучення “Логіко-філософського трактату”. Суттєві та логічні структури як те, про що не може йти мова. Поняття містичного у “Логіко-філософському трактаті”.

Основна література:

1. *Вітгенштейн Л.* Tractatus logico-philosophicus / *Вітгенштейн Л.* Tractatus logico-philosophicus. Філософські дослідження. Київ: Основи, 1995.
2. *Вітгенштейн Л.* Логико-філософский трактат / *Вітгенштейн Л.* Философские работы. Часть 1. М.: «Гнозис», 1994. С. 1 – 73.

5. Філософія екзистенціалізму. М. Гейдеггер “Буття та час”. Експозиція питання про смисл буття.

Проблема метафізики та підхід до неї у філософії М. Гейдеггера. Питання про існування проблем метафізики у філософії ХХ століття за М. Гейдеггером. Проблема буття як фундаментальна проблема метафізики. Поняття “буття”, “суцього”, “екзистенції” у філософії М. Гейдеггера. Поняття “онтичного” та “онтологічного” в філософії М. Гейдеггера.

Основна література:

Хайдеггер М. Бытие и время. М.: Ad Marginem, 1999; 2-е изд. СПб: Наука, 2002. С. 2 – 40.

6. Філософія екзистенціалізму. М. Гейдеггер “Буття та час”. Фундаментальний аналіз присутності.

Задача аналізу присутності. Буття-в-світі як основоулаштування присутності. Світність світу. М. Гейдеггер про категорії та екзистенціали людського існування. Буття-у як такове. Турбота як буття присутності.

Основна література:

Хайдеггер М. Бытие и время. М.: Ad Marginem, 1999; 2-е изд. СПб: Наука, 2002. С. 41 – 230.

7. Філософія екзистенціалізму. М. Гейдеггер “Буття та час”. Присутність та часність

Час як одна з головних передумов та характеристик гейдеггерівського проекту фундаментальної онтології. Можлива цільність присутності та буття до смерті. Свідотство власної здібності бути та рішучість. Часність як онтологічний сенс турботи.

Основна література:

8. Філософія екзистенціалізму. М. Гейдеггер “Буття та час”. Час і проблема історії та історичності.

4

Часність та повсякденність. Часність та історичність. Часність та усерединічасність як джерело розходжій концепції часу. Поняття часу у М. Гейдеггера та Г. В. Ф. Гегеля. Загальні висновки про співвідношення буття та часу.

Основна література:

Хайдеггер М. Бытие и время. М.: Ad Marginem, 1999; 2-е изд. СПб: Наука, 2002. С. 334 – 437.

5. Питання до заліку

1. Поняття сучасної західної філософії: хронологічні кордони, відмітні риси. Класика та сучасність – дві доби у розвитку філософської думки.
2. Класична спадщина та її доля у XIX столітті: проблема перетворення класичної думки у сучасному світі.
3. Філософія А. Шопенгауера: характеристика уяви та волі.
4. Світ як воля та засоби її виявлення у філософії А. Шопенгауера.
5. Етика та естетика А. Шопенгауера.
6. С. К'єркегор та специфічні риси його філософії. Стадії на життєвому шляху.
7. «Якісна» діалектика С. К'єркегора як противага гегелевської «кількісної» діалектиці.
8. «Поняття страху» С. К'єркегора. Основні категорії. Страх як можливість свободи.
9. Філософія Гегеля як завершення західної філософської класики. Гегельянство і К. Маркс. Загальна характеристика діалектичного матеріалізму.
10. Поняття «практиці» у філософії К. Маркса. Дійсність та діяльність.
11. Зародження філософії позитивізму (О. Конт, Д. С. Міль, Г. Спенсер).
12. Проект позитивної філософії О. Конта.
13. Д. С. Міль і проблеми індуктивної логіки.
14. «Другий позитивізм» - філософія Е. Маха та Р. Авенаріуса. Основні проблеми (програма «очищення досвіду», «реальність» та «відчуження», мислення) і коло пошуків їх рішень («принцип найменшої міри сили» та ін.).
15. Філософія неокантианства: марбурзька школа (Г. Коген, П. Наторп, Е. Кассіпер). Основні представники, коло задач та пошуків їх вирішень.
16. Кант и неокантианство – шляхи тлумачення та перетворення кантівської спадщини.
17. Філософія неокантианства: баденська школа (В. Віндельбанд, Г. Рікерт). Проблема історії філософії та проблема цінностей.
18. «Філософія життя». Загальний аналіз напрямку та його головних представників.
19. «Філософія життя»: В. Дільтей та проблеми гуманітарного знання.
20. «Філософія життя»: Ф. Ніцше, його ідеї та проблема їх інтерпретації.
21. «Генеалогія моралі» Ф. Ніцше: проблема «добра» і «зла», аналіз категорії *ressentiment*.
22. «Генеалогія моралі» Ф. Ніцше: проблема «віни» та «кари».
23. «Філософія життя»: А. Бергсон та співвідношення у пізнанні розуму та інтуїції.
24. Е. Гуссерль і проблема боротьби психологізму та антипсихологізму в логіці XIX – початку XX століття.
25. Гуссерлевський проект перетворення філософії у точну науку. Філософія та світогляд. Філософія та наука.
26. Проблема істини та її критеріїв як проблема феноменології.
27. Феноменологічна філософія Е. Гуссерля як теорія свідомості. Особливості феноменологічного аналізу свідомості.
28. Поняття інтенціональності як головної характеристики свідомості.
29. Поняття феномену у минулому та у теперішньому (у феноменології). Структура феномену та засоби його аналізу в феноменології Е. Гуссерля.
30. Основні поняття та процедури феноменологічного аналізу («сутність», «зміст», «явище», «опис», «предметність», «ейдетична та трансцендентальна редукції», «ноєзіс», «ноєма»).
31. Філософія неогегельянства (англійський «абсолютний ідеалізм», італійське неогегельянство, неогегельянство у Німеччині та Франції). Основні відзнаки неогегельянства від гегелевської філософії.
32. Американській прагматизм (Ч. С. Пірс, В. Джемс, Д. Дьюї): коло задач та методи рішення.

6. Питання до іспиту.

1. Головні школи та напрями неопозитивізму (Віденський гурток, Берлінське філософське товариство, Львівсько-Варшавська філософська школа).
2. Логічний позитивізм як філософська течія та його головні проблеми.
3. Концепція логічного емпіризму як філософська сутність логічного позитивізму.
4. Трактатування взаємовідношень науки та філософії у логічному позитивізмі. Принцип верифікації та його роль у демаркації між наукою та філософією. Проблеми й труднощі, пов'язані з використанням принципу верифікації.
5. Взаємовідношення теоретичного та емпіричного знання у неопозитивізмі. Проблема протокольних речень.
6. Фізикалізм як методологічна засада вишикування класифікації наук та обґрунтування наукового знання.
7. Загальнофілософська та загальногносеологічні концепції логічного позитивізму.
8. Принцип фальсифікації Карла Поппера й його відношення до принципу верифікації. Філософія науки К. Поппера як критичний розвиток неопозитивістської доктрини.
9. К. Поппер про основні форми та етапи процесу наукового дослідження. Теорія трьох світів К. Поппера та її філософсько-методологічне значення.

10. Поняття Л. Вітгенштейном задач та методів філософії у “Логіко-філософському трактаті”.
11. Проблема відношення логіки та досвіду у “Логіко-філософському трактаті”.
12. Проблема причинності у “Логіко-філософському трактаті”.
13. Поняття “тавтологія” та його роль у концепції “Логіко-філософського трактату”.
14. Вітгенштейнівське трактування соліпсизму у “Логіко-філософському трактаті”.
15. Поняття кордону у філософії І. Канта та у “Логіко-філософському трактаті”.
16. Поняття трансцендентального у філософії І. Канта та у “Логіко-філософському трактаті”.
17. Концепція мови-образу у “Логіко-філософському трактаті”. Поняття дійсності, картини світа та логічної форми у “Логіко-філософському трактаті”.
18. Мова як діяльність та гра у Л. Вітгенштейна періоду “Філософських досліджень”.
19. Поняття мовної гри та абстракція “родинної схожесті” у пізнього Л. Вітгенштейна.
20. Розуміння Л. Вітгенштейном задач філософії у останній період його життя та творчості.
21. Поняття наукової революції та парадигми у концепції Т. Куна.
22. Філософський розвіток Б. Рассела та його головні ідеї – теорія типів, логічний атомізм та ін.
23. Методологічний плюралізм П. Фейєрабенда й проблема взаємовідношень теорії та експерименту (емпіричного знання).
24. Філософія повсякденної мови та базове коло її пошуків та проблем.
25. Філософія екзистенціалізму у Франції та Німеччині. Проблема сутності та існування. Свобода та відповідальність особистості.
26. Аналіз головних проблем філософії А. Камю чи Ж. П. Сартра (за вибором складаючого іспит).
27. Проблема метафізики та підхід до неї у філософії М. Гейдеггера.
28. Поняття “буття”, “суцього”, “екзистенції” у філософії М. Гейдеггера.
29. М. Гейдеггер про категорії та екзистенціали людського існування.
30. Час як одна з головних передумов та характеристик гейдеггерівського проекту фундаментальної онтології.
31. Поняття “онтичного” та “онтологічного” в філософії М. Гейдеггера.
32. Гейдеггерівське поняття науки Нового часу.
33. М. Гейдеггер про понятті техніки як планетарного явища.
34. Поняття істини у М. Гейдеггера. Істина як незахованність.
35. М. Гейдеггер та феноменологія.
36. М. Гейдеггер та герменевтика.
37. Теологічна та філософсько-антропологічна проблематика у філософії М. Гейдеггера.
38. Мова як тема та інструмент філософствування у М. Гейдеггера.
39. Релігійна філософія у ХХ столітті (загальна характеристика).
40. Герменевтика як напрямок у філософії ХХ століття. Поняття герменевтичного кола.
41. Герменевтика як онтологія. Світ як текст.
42. Структурна антропологія К. Леві-Строса. Сущність та структура міфа.
43. Поняття діахронії та синхронії у структуралізмі.
44. Принцип бінарних опозицій. Структура та моделі.
45. Критика структуралізмом понять “суб’єкта” та “автора”.
46. Франкфуртська школа: загальна характеристика та історія розвитку.
47. Моральна філософія Т. В. Адорно.
48. Переосмислення Т. В. Адорно та М. Хоркхаймером спадщини Просвітництва у світі досвіту ХХ століття.
49. Взаємозв’язок між “свободою” та “відповідальністю” у концепції Е. Фрома.
50. Проблема існування людини у суспільстві у філософії Г. Маркузе.
51. Комунікативна філософія Ю. Хабермаса.
52. Археологія знання М. Фуко. Поняття епистеми.
53. Проблема людини у постструктуралізмі. “Смерть” людини.
54. Деконструктивізм Ж. Деріда.

7. Література для контрольних робіт для студентів ІV курсу заочної форми навчання

- Гуссерль Э.* Картезианские размышления. СПб: Наука, «Ювента», 1998. Ч. 1. С. 57 – 86.
- Кьеркегор С.* Понятие страха / *Кьеркегор С.* Страх и трепет. М.: Республика, 1993. С. 115 – 248.
- Наторп П.* Кант и Марбургская школа // *Наторп П.* Избранные работы. М.: «Территория будущего», 2006. С. 119 – 144.
- Ницше Ф.* Генеалогия морали / *Ницше Ф.* Сочинения в 2-х тт. Т. 2. М.: Мысль, 1990. С. 407 – 524.
- Шопенгауэр А.* Мир как воля и представление. Т. 1. Ч. 1-2. / Собр. соч. в 6-ти тт. М.: ТЕРРА – Книжный клуб, Республика, 1999 – 2001; *Шопенгауэр А.* О четверояком корне... Мир как воля и представление. Т. 1. М.: «Наука», 1993.
- Шпенглер О.* Человек и техника. / *Культурология. ХХ век.* М.: Юрист, 1995. С. 454 – 494.

для ІІ курсу заочного відділення

- Витгенштейн Л.* Tractatus logico-philosophicus / *Витгенштейн Л.* Tractatus logico-philosophicus. Філософські дослідження. Київ: Основи, 1995; или *Витгенштейн Л.* Логико-философский трактат. М.: Изд-во иностр. лит-ры, 1958; или *Витгенштейн Л.* Логико-философский трактат / *Витгенштейн Л.* Философские работы. Часть 1. М.: «Гнозис», 1994. С. 1 – 73.
- Карнап Р.* Преодоление метафизики логическим анализом языка // *Аналитическая философия: становление и развитие.* М., 1998. С. 69 – 89.
- Левин-Стросс К.* Структура мифов / *Левин-Стросс К.* Структурная антропология. М., 1983. С. 183 – 207.
- Хайдеггер М.* Что такое метафизика? / *Хайдеггер М.* Время и бытие. М.: Республика, 1993. С. 16 – 27.

8. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ПРИСВОЮВАНИХ СТУДЕНТАМ :

Змістові модулі		Усього балів за теми	Усього балів за модулі
Змістовий модуль I			0 - 30
	Тема 1 – 5	0 - 30	
Змістовий модуль II			0 - 30
	Тема 5 – 9	0 – 30	
Змістовий модуль III			0 - 40
	Тема 10 - 15	0 - 20	
Підсумкове оцінювання		0 - 20	0 - 100

9. ПРАВИЛА ВИСТАВЛЕННЯ РЕЙТИНГУ

1. Рейтинги, як і остаточні відмітки, складаються за результатами діяльності студента на протязі семестру. У відповідності до "Положення про рейтингову систему оцінки знань студентів філософського факультету ОНУ ім. І. І. Мечникова" оцінка знань з дисципліни здійснюється із розрахунку 100 балів.

2. За роботу в семестрі студент може набрати від 0 до 100 балів як суму балів ітогових контролів.

3. Студенту можуть бути нараховані преміальні бали за виконання додаткових видів робіт або знижені бали за порушення дисципліни.

4. Контрольні заходи, що були пропущені без поважних причин, оцінюються в 0 балів і відробці не підлягають.

5. Написання домашньої контрольної роботи є обов'язковим.

6. Студент, що набрав протягом семестру 30-59 балів, без необхідних відробок не допускається, або допускається з дозволу декана.

7. Студент, що набрав протягом семестру 80 і більше балів за бажанням, з метою підвищення свого рейтингу за даною дисципліною, може здавати іспит або не здавати іспит і отримати набрану кількість балів як ітогову оцінку.

10. МЕТОДИ НАВЧАННЯ:

В цілому методи навчання для такого традиційного курсу як «Сучасна філософія» залишаються традиційними – це лекції та семінари. Лекції здебільшого мають досить традиційну форму, це розповідь із застосуванням дошки та деяких технічних засобів навчання – ілюстрацій, альбомів, карт, схем та ін.

Семінари для другої та третьої частин включають деякі творчі завдання, наприклад, презентації докладів про результати особистих досліджень щодо філософських пошуків митців доби Відродження (друга частина) та сучасності (третя частина).

11. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ:

Оцінювання здійснюється на підставі рівноваги усіх студентів, намагається бути край об'єктивним та відкритим. У будь-якому разі студент може мати пояснення щодо отриманих ним балів. Згідно з наказом Міністра Освіти України (№ 1/9 – 761 від 30.12.2005) кожен студент має право скласти іспит двічі – перший раз викладачу, і другий – комісії для більшої об'єктивності оцінки.

Кінцева оцінка студента складається з суми балів, отриманих на протязі всього семестра та заліка чи іспита наприкінці курсу. Перша частина курсу розділена на три модулі (це стосується тільки денного відділення). На протязі першого модуля студенти можуть отримати 30 балів (20 за плідну участь у семінарах та 10 за контрольну роботу), те ж саме щодо другого модуля, у третьому модулі студенти можуть заробити 40 балів – за участь у семінарах та складаючи залік. У студента немає можливості компенсувати бали, втрачені у першому та другому модулі, у модулі третьому інакше, ніж з дозволу керівництва факультета.

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

Крім літератури до курсу, що наведена вище на сторінках 9 – 13, слід також вказати: Методичні рекомендації до курсу «Історія західної філософії» для студентів I курсу відділення культурології. Одеса, 2004

де наведена вся необхідна інформація для успішного виконання усіх вимог курсу, де є рекомендації як слід готуватися до лекцій та семінарів, дана характеристика додаткової літератури, стисла характеристика курсу в цілому, а також деякі поради до аналізу складних філософських текстів. Разом із програмою ці «Методичні рекомендації» складають цілісну картину курсу.

Крім того, кожен студент на першому занятті отримує стислий опис всього курсу, де є інформація про курс та викладача (викладачів), усіх лекцій та семінарів з датами, темами та завданнями на кожен дату, списком додаткової літератури, інформацією про оцінювання курсу та вказівками як слід писати контрольну роботу.

Деякі обов'язкові, але важкодоступні тексти також видаються студентам як ксерокопії. Слід додати, що через традиційність даного курсу у бібліотеці існує більш ніж достатньо літератури за предметом (звичайно, для рівня цього курсу).

13. РЕСУРСИ

Курс викладається на основі даної програми, складеної на підставі норм Міністерства Освіти, обговореної та затвердженої на засіданні кафедри філософії природознавчих факультетів та вченої ради філософського факультета.

Усі тексти без винятку, на які спирається цей курс можна знайти у бібліотеці університету чи на сайтах у Internet, наприклад на сайті «Философская библиотека», а також на сайті факультету (www.odessadiogen.org/index) та у електронному вигляді у комп'ютері відповідної кафедри філософії та комп'ютерному класі (там також можна знайти і програму і всі матеріали до курсу).